

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פליליים

ע"פ 4593/14

לפני: כבוד השופטת א' חיות
כבוד השופט נ' סולברג
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערער: פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערעור על הכרעת הדין וגזר הדין של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום 12.11.2013 ומיום 15.5.2014 בת"פ 42028-03-12, שניתנו על-ידי כבוד הנשיא י' אלרון, וכבוד השופטים מ' גלעד ו-מ' רניאל

תאריכי הישיבות: ו' בניסן התשע"ו (14.4.2016)
י"ב באלול התשע"ו (15.9.2016)

בשם המערער: עו"ד מיכל עורקבי, עו"ד רונה שוורץ

בשם המשיבה: עו"ד חיים שוייצר

פסק-דין

השופטת ד' ברק-ארז:

1. האם בדין נתן בית המשפט המחוזי אמון בעדויותיהן של המתלוננות והרשיע את המערער, שהוא דודן, בביצוע עבירות מין חמורות? כמו כן, מה צריך להיות עונשו של המערער נוכח זיכוי מעבירות שביצע בעת היותו קטין, לאחר שכתב האישום נגדו הוגש מבלי לקבל את אישורו של היועץ המשפטי לממשלה כנדרש בדין? שאלות אלה התעוררו בפנינו בערעור דנן.

2. המערער הואשם בביצוע סדרה של עבירות מין חמורות בארבע מאחייניותיו, בנותיה של אחותו למחצה. התלונה הראשונה נגד המערער הוגשה כבר בשנת 2000 על-ידי אחת מן האחייניות – א' ג', אולם התיק נסגר מחוסר ראיות. 12 שנים לאחר מכן, בשנת 2012, הגישה אחיינית אחרת של המערער, י' א', תלונה נגדו ונגד אחיו בטענה כי הם ביצעו בה עבירות מין. זמן קצר לאחר מכן חזרה והגישה גם א' ג' תלונה נגד השניים. תלונות אלה הובילו בסופו של דבר להגשת כתב אישום לבית המשפט המחוזי בחיפה נגד המערער (תפ"ח 42028-03-12, הנשיא י' אלרון והשופטים מ' גלעד ו-מ' רניאל). חלק מהאישומים בכתב האישום יוחסו גם לאחיו של המערער, ונסבו גם הם על עבירות מין שעל-פי הנטען בוצעו במתלוננות. מספר חודשים לאחר הגשת כתב האישום הוגשו תלונות על-ידי שתי אחייניות נוספות (א' א' ו-ח' ג') ובהתאם לכך תוקן כתב האישום המקורי. המערער ואחיו הכחישו את האמור בכתב האישום.

3. ביום 12.11.2013 בית המשפט המחוזי נתן את הכרעת דינו בעניין. בית המשפט המחוזי זיכה את אחיו של המערער, אך הרשיע את המערער עצמו ברוב העבירות שיוחסו לו. בהמשך לכך, ביום 15.5.2014 ניתן גזר דינו של המערער ובית המשפט המחוזי השית עליו, בין היתר, 20 שנות מאסר בפועל.

4. הערעור שבפנינו נסב על הכרעת הדין וגזר הדין גם יחד. ביום 14.4.2016, בפתח הדיון המקורי שנקבע בפנינו, הודיעה המדינה כי התחוויר לה, במאוחר, שחלק מהעבירות שיוחסו למערער בכל הנוגע למעשיו ב-א' ג', לפי האישום השלישי בכתב האישום, בוצעו לפני הגיעו לגיל 18. המדינה הוסיפה ועדכנה כי ביחס לחלק זה בכתב האישום לא ניתן אישור מטעם היועץ המשפטי לממשלה כפי שמתחייב לגבי כתב אישום שעניינו עבירות שבוצעו על-ידי קטיין וחלפה שנה מיום ביצוען (לפי סעיף 14 לחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971 (להלן: חוק הנוער)). בשלב זה, החלטנו ליתן לצדדים שהות לקיים ביניהם הידברות אשר תוכל לייתר את ההכרעה בערעור.

5. בסופו של דבר, הצדדים הודיעונו כי לא הגיעו לידי הסכמה. עמדת המדינה בהודעתה מיום 8.8.2016 היא כי בנסיבות העניין אמנם יש לזכות את המערער מן העבירות שבוצעו כנגד א' ג' בתקופה שבה הוא היה קטיין, אך במכלול אין מקום להקלה בעונשו. מנגד, עמדת המערער בהודעתו מיום 11.7.2016 היא כי יש לזכותו מחמת הספק מכלל העבירות שביצע ב-א' ג', נוכח הקושי להפריד בין המעשים שביצע

כקטין לבין המעשים שביצע כבגיר. עקב התפתחות זו, ביום 15.9.2016 הצדדים טענו בפנינו את טענותיהם לגופו של הערעור.

6. בטרם נפנה לסקירה רחבה של השתלשלות העניינים וטענות הצדדים, מן הראוי לעמוד בקצרה על הרקע המשפחתי והתנאים הפיזיים והרגשיים שבהם גדלו המתלוננות. נתונים אלה, שאינם מצויים במחלוקת בין הצדדים וקיבלו ביטוי נרחב בטענותיהם, חיוניים בענייננו לצורך הבנת התמונה בכללותה.

7. כפי שצוין, כל המתלוננות הן בנות לאם משותפת, אחותו של המערער. עם זאת, לא כולן נולדו לאותו אב. האם התגרשה מבן זוגה הראשון (ר' ג'), ולאחר מכן עברה להתגורר עם בן זוג אחר (ש' א'), שנפטר בשנת 2001. בסך הכול, משני בני הזוג נולדו לאם תשעה ילדים. שתיים מהמתלוננות הן בנותיו של ר' ג', ושתיים הן בנותיו של ש' א'. אין מחלוקת בין הצדדים כי נסיבות חייהן של המתלוננות היו אומללות וקשות. המתלוננות, כמו יתר אחיהן, גדלו בתנאים של עוני, סבלו מאלימות פיזית ונפשית וחסרו דמות הורית להיסמך עליה. הילדים עברו בין בתים שונים, וחלקם טופל על-ידי רשויות הרווחה ואף שובצו בפנימיות ובמסגרות אחרות. בית המשפט המחוזי תיאר זאת באופן הבא: "הן חיו במשטר של פחד מאימן, בבית רווי אלימות פיזית ונפשית, ללא אהבה וחום הוריים, ובהיעדר דמות סמכותית שתכוון ותשמור עליהן. אין פלא שחלק מהמתלוננות נעו ונדו מחוץ לביתן, בין מוסדות, משפחה אומנת, ובית הסבתא, בעוד האב נעדר מבוקר עד ליל" (פסקה 237 להכרעת הדין של בית המשפט המחוזי).

כתב האישום המתוקן

8. כתב האישום המקורי, שהוגש ביום 25.3.2012, כלל שלושה אישומים, ונסב על עבירות שבוצעו, לפי הנטען, בשתיים מהאחיות – א' ג' ו-י' א'. ביום 13.9.2012, לאחר שהוגשו תלונות גם על-ידי שתי אחיות נוספות – א' א' ו-ח' ג' – תוקן כאמור כתב האישום ונוספו לו שני אישומים.

9. לפי האישום הראשון ביצע המערער במתלוננת י' א' בין השנים 1996 עד לשנת 2003 (שבהן היא הייתה בטווח הגילים 6 עד 12 שנים) מעשים הכוללים נגיעה בחזה; נגיעות והחדרת אצבעותיו לאיבר מינה; לקיחת ידה והנחתה על איבר מינו; והחדרת איבר מינו לאיבר מינה. יצוין כי במסגרת אישום זה יוחסו עבירות גם לאחיו של המערער.

10. האישום השני נסב על עבירות שעל-פי הנטען בוצעו על-ידי אחיו של המערער ב-'א', ולכן פירוט נוסף בעניינו אינו נדרש כאן.

11. לפי האישום השלישי ביצע המערער במתלוננת א' ג' בין השנים 1985 עד שנת 1993 (שבהן היא הייתה בטווח הגילים 4 עד 12 שנים) את המעשים הבאים: מעשים מגוונים הכוללים נגיעות בחזה; שפשוף איבר מינו באיבר מינה; החדרת אצבעותיו לאיבר מינה עד שבא על סיפוקו; הכרחתה לקיים אתו מין אוראלי; והחדרת איבר מינו לאיבר מינה ולפי הטבעת שלה תוך שימוש בכוח.

12. לפי האישום הרביעי ביצע המערער במתלוננת א' א' בין השנים 2000 עד שנת 2007 (שבהן היא הייתה בטווח הגילים 5 עד 12 שנים) את המעשים הבאים: מעשים מגוונים הכוללים ניסיונות לנשקה; מימוש של גופה, לרבות איבר מינה; החדרת איבר מינו לאיבר מינה; וכן החדרת אצבעותיו לאיבר מינה ולפי הטבעת שלה.

13. לפי האישום החמישי ביצע המערער במתלוננת ח' ג' במהלך שנת 1992 (בה היא הייתה בגיל 6) מעשים הכוללים שפשוף של איבר מינו בין רגליה וניסיון להכניס את איבר מינו לאיבר מינה.

14. בגין כלל המעשים המתוארים בכתב האישום יוחסו למערער שורה של עבירות מין חמורות, ובהן עבירות של אינוס, מעשה סדום ומעשה מגונה.

ההליך בבית המשפט המחוזי

15. כאמור בפתח הדברים, המערער ואחיו כפרו בעבירות שיוחסו להם, ועל כן נוהל בבית המשפט המחוזי הליך מלא של שמיעת ראיות. מטעם התביעה העידו המתלוננות, אימן, ואביהן של שתיים מהמתלוננות – א' ג' ו-ח' ג' – לצד עדים נוספים. בנוסף לעדויות אלה הוגשו מטעם המדינה מוצגים רבים, ובכלל זה הודעותיהן של המתלוננות במשטרה. כמו כן, הוגשו בהסכמה הודעות המערער במשטרה והתמלול של חקירותיו. מטעם ההגנה העידו המערער ואחיו, לצד עדים נוספים. לצורך הכרעה בערעור שבפנינו אציג את עיקרי העדויות הרלוונטיות בלבד כפי שהן עלו מפסק הדין של בית המשפט המחוזי.

16. עדותה של א' ג' (המתלוננת באישום השלישי) – א' ג' תיארה בעדותה את נסיבות המעשים שביצע בה המערער. לדבריה, הוא החדיר את איבר מינו לישבנה וקיים עמה יחסי מין מלאים מאז הייתה בת 5. בשתי הזדמנויות שונות, כך הוסיפה, אף הסבות שלה ראו את המערער בזמן מעשה אך לא סיפרו על כך לאף אחד. א' ג' העידה על המעשים בפירוט ואף ציינה כי חלק מהם נעשו בהסכמתה ומחלקם אף "נהנתה", לדבריה, באותה עת (פרוטוקול הדיון בבית המשפט המחוזי מיום 22.10.2012, בעמ' 43). כשנשאלה על-ידי בית המשפט המחוזי מדוע לא התנגדה למעשים המיניים ענתה א' ג' כי בשלב מסוים חשבה "שזה מותר" כיוון שאף אחד לא אמר לה על כך כלום. בעדותה מסרה א' ג' כי המעשים מצד המערער נפסקו בהגיעה לגיל 12 או 15, אף כי איננה בטוחה מתי בדיוק. את האומץ להתלונן במשטרה שאבה, כך אמרה בעדותה, לאחר שנישאה.

17. עדותה של י' א' (המתלוננת באישום הראשון) – עדותה של י' א' ניתנה בנוסף להודעותיה במשטרה, שאת תוכן היא אישרה במסגרת תשובות בחקירתה הראשית. י' א' סיפרה כי מעשיו של המערער בה החלו כשהייתה בגיל 6 והסתיימו בהגיעה לגיל 12. לדבריה, מעשים אלה כללו החדרת אצבעות לאיבר מינה, נגיעות בחזה והחדרה של איבר מינו לאיבר מינה. היא הוסיפה וסיפרה כי ברוב המקרים היא לא הביעה התנגדות למעשים. בעדותה ציינה עוד כי רוב המקרים אירעו בשעות הערב, כאשר המערער התבקש לשמור על אחיניו ואחייניותיו. כן הסבירה י' א' בעדותה כי בילדותה לא ידעה שהמעשים אסורים ורק לאחר שהוכנסה לפנימייה הבינה שיש בכך פסול. לדבריה, המעשים נפסקו כשהייתה בפנימייה. עוד סיפרה י' א' כי בסופו של דבר, אמה איתרה בתיק השייך לה מכתב שכתבה אך מעולם לא שלחה, ובו היא תיארה את מעשיו של המערער בה. לאחר שגילתה האם את המכתב, היא דרכנה אותה להגיש את התלונה.

18. עדותה של א' א' (המתלוננת באישום הרביעי) – עדותה הראשונה של א' א' נגבתה על-ידי חוקרת ילדים בשנת 2002, לאחר שהוגשה תלונתה הראשונה של א' ג'. בפני חוקרת הילדים הכחישה א' א' כי המערער נגע בה. כאשר חוקרת הילדים אמרה לה ש-א' ג' סיפרה שהמערער היה נוגע בהן היא ענתה "א.ג. שקרנית אפילו אמא ברוגז איתה" (ת/68א, בעמ' 2). באותה עת קבעה חוקרת הילדים כי לא ניתן לגבש רושם לגבי מהימנותה של א' א' כיוון שהיא לא מסרה בחקירתה כל מידע קונקרטי (ת/68א, בעמ' 3). ביום 6.3.2012 נגבתה מ-א' א' הודעה במשטרה בעקבות הגשת התלונה על-ידי י' א'. בהודעה זו הכחישה א' א' כי המערער נגע בה. אולם, כחודשיים לאחר מכן הגישה א' א' תלונה שבה סיפרה על המעשים שהמערער ביצע בה, לטענתה. בהודעתה

מסרה כי האירוע המיני הראשון שלה עם המערער התרחש בהיותה בת 6, וכן ציינה שלרוב המקרים אירעו בשעות הלילה, ושלעתים המערער היה משתמש בכוח. לפי הודעתה של א' א' במשטרה המערער היה מבקש ממנה להעניק לו עיסוי ואגב כך היה ממשש את גופה ומכניס אצבעות לאיבר מינה. כשנשאלה בעדותה לגבי החדרה מלאה של איבר מינו של המערער לאיבר מינה, ציינה א' א' כי היא אינה זוכרת, אך הוסיפה כי הדבר גרם לה לכאב. א' א' שללה בעדותה טענה של ההגנה לפיה היא מסרה את הודעתה במשטרה רק כדי להתגונן מאמה, אשר כעסה עליה לאחר שגילתה כי היא מקיימת יחסי מין עם החבר שלה. א' א' הסבירה כי הסיבה לכך שלא חשפה את מעשיו של המערער בפני חוקרת הילדים ובחקירתה הראשונה במשטרה היא הבושה הכרוכה במעשים, וכן החשש מהפגיעה בתדמית החזקה שנוצרה לה במשפחתה. כשנשאלה בעדותה על התזמון של הגשת התלונה במשטרה, חודשיים לאחר ש-י' א' הגישה את התלונה שהביאה לפתיחת החקירה, ציינה א' א' כי סיפרה זאת לאמה אגב שיחה על אחריות מינית, וכי לאחר השיחה הן הלכו יחד לתחנת המשטרה.

19. עדותה של ח' ג' (המתלוננת באישום החמישי) – בעדותה של ח' ג' היא ציינה כי ברוב שנות ילדותה (שבהן היא הייתה בטווח הגילים 4 עד 17 שנים) גדלה במשפחת אומנה ולא אצל הוריה. בזמנים של חופשות וחגים היא הייתה חוזרת לביקור בביתה. באחת הפעמים שבהן הגיעה לחופשה, כך סיפרה ח' ג', היא ישנה בצהריים ליד אחותה עד שהגיע המערער כשמכנסיו מופשלים והניח עליה את איבר מינו. כאשר צעקה בשמו, סבתה הגיעה לחדר והוא חדל. לדבריה, הוא לא החדיר את איבר מינו לאיבר מינה. ח' ג' ציינה שלא שיתפה אף אחד במה שקרה לה מאחר שפחדה ולא הבינה את פשר המעשים לאשורם, וכן כי במרוצת הזמן הדחיקה את האירוע. ח' ג' העידה כי מה שגרם לה לחשוף את שעבר עליה הוא הידיעה כי אחיותיה עברו חוויה דומה, דבר שלא הייתה מודעת לו שכן גדלה במשפחת אומנה, רחוק יחסית מן האחיות. ח' ג' הוסיפה וציינה כי היא לא סיפרה את כל הפרטים במלואם כבר בהודעתה הראשונה במשטרה מאחר שלקח לה זמן לעכל את הדברים שצפו בעקבות חשיפת הפרשה.

20. עדויות נוספות מטעם התביעה – מלבד העדויות המנויות לעיל העידו מטעם התביעה גם אמן של המתלוננות, אביהן של המתלוננות א' ג' ו-ח' ג', עובדת סוציאלית שטיפלה ב-י' א', אחד מאחיהן של המתלוננות, חברת ילדות של י' א' וחוקרת המשטרה. לצורך ענייננו, די בכך שנציין כי האם טענה בעדותה שלא ידעה על מעשי המערער עד שגילתה את המכתב בתיק של י' א'. היא הכחישה כי א' ג' דיווחה לה על

מעשים אלה בעבר. אביהן של המתלוננות א' ג' ו-ח' ג' ציין בעדותו כי לעתים המערער היה שומר עליהן בביתו, אך הוסיף כי לא ידע מאומה על מעשיו.

21. עדותו של המערער – המערער הכחיש את כל המיוחס לו וטען שאינו יודע דבר על המעשים. המערער ציין שהוא לוקה במחלת האפילפסיה ומטופל בתרופות אשר פוגעות בזיכרונו. המערער גם הכחיש כי אחייניו נהגו להישאר ערים לצדו עד שעת לילה מאוחרת כאשר שמר עליהם, וכן דחה את הטענה שהיה "שולח ידיים" למתלוננות בעת שאלה העניקו לו עיסוי, אולם הוא לא הכחיש כי הן אכן היו מעניקות לו עיסויים כאמור.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

22. בית המשפט המחוזי הרשיע כאמור את המערער ברוב העבירות שיוחסו לו. בית המשפט המחוזי נתן אמון בעדותן של שלוש מארבע המתלוננות – א' ג', א' א' ו-ח' ג'. באשר למתלוננת הנוספת, י' א', נקבע כי אמנם לא ניתן לשלול את התקיימותם של המעשים שיוחסו למערער בעניינה, אולם התביעה לא הוכיחה זאת מעל לספק סביר.

23. בהכרעת דינו קבע בית המשפט המחוזי כי התיאורים של מעשי המערער בעדותה של א' ג' חזרו גם בעדויותיהן של א' א' ו-ח' ג'. בעניין זה נקבע כי הדמיון בין העדויות אינו מלמד על חוסר מהימנות אלא על דפוס חוזר במעשי המערער. בית המשפט המחוזי הוסיף כי גם ההבדלים בין התיאורים מלמדים על אמיתותם. מנגד, קבע בית המשפט המחוזי כי עדותו של המערער הייתה לא אמינה, מתחמקת ולא עניינית. בית המשפט המחוזי הזכיר כי המערער סיפר בעדותו שמחלת האפילפסיה פגעה בזיכרון שלו, וציין בהקשר זה את הדברים הבאים: "נראה, כי נאשם 1 [המערער – ד' ב' א'] דאג לציין את עובדת היותו חולה במחלה זו כדי להתחמק ממתן תשובות ענייניות וישירות לשאלות שנשאל בהמשך, בדבר המעשים החמורים המיוחסים לו" (פסקה 242 להכרעת הדין). בהמשך קבע בית המשפט המחוזי, ביחס למערער, כי הוא "ניסה בעדותו להרחיק עצמו מכל אפשרות שהייתה לו לבצע את המעשים שיוחסו לו" (פסקה 243 להכרעת הדין) וכן כי הוא "מיעט לחשוף מידע שחשב שיכול לתמוך בגרסאות המתלוננות" (שם). בית המשפט המחוזי הוסיף והצביע על סתירות בין עדותו של המערער לבין ההודעה שמסר במשטרה. כך למשל, צוין כי המערער הודה בעדותו כי אחייניו נהגו לעשות לו עיסוי, למרות שבחקירתו במשטרה הוא הכחיש זאת. לבסוף, בית המשפט המחוזי נדרש לכך שבמהלך מתן העדויות על-ידי המתלוננות המערער

השפיל את עיניו ולעתים בכה. בית המשפט המחוזי מצא בכך סימן נוסף לחוסר מהימנותו של המערער.

24. באשר לעדויות המתלוננות, בית המשפט המחוזי נתן כאמור אמון מלא בשלוש מהן – א' ג', א' ו-ח' ג'. בית המשפט המחוזי הצביע על כך ש-א' ג' לא התחמקה משאלותיו של בא-כוח המערער, הודתה בפה מלא כשלא זכרה במדויק את הפרטים ונתנה הסבר מניח את הדעת לכבישת עדותה. גם באשר לעדותה של א' א' נקבע כי היא מהימנה, חרף העובדה ש-א' א' הכחישה בחקירה קודמת מול חוקרת הילדים ובהודעתה הראשונה במשטרה כי המערער פגע בה. בית המשפט המחוזי ציין כי השתכנע שהסיבות לכבישת תלונתה – רגשות אשמה והחשש כי התדמית החזקה שנוצרה לה במשפחה תיפגע – מניחות את הדעת בנסיבות העניין, והוא הדין בהסברים שניתנו לגבי העיתוי והמניע שבעטיו סיפרה לאמה על המעשים. בית המשפט המחוזי הוסיף וקבע כי ניכר היה שקשה ל-א' א' לספר על המעשים המיניים שביצע בה המערער, כי היא לא הגזימה בתיאור המקרים וכי גרסתה הייתה "עקבית ומהימנה" (פסקה 272 להכרעת הדין). בית המשפט המחוזי הוסיף והצביע על כך ש-א' א' הודתה בעדותה כי היא לעתים משקרת כדי לצאת ממצבים לא נעימים, אולם ציין כי "אין בכך כדי להשליך על מהימנותה באשר למעשים שסיפרה שעשה בה נאשם 1 [המערער – ד' ב' א'], אלא להיפך. העובדה ש-א.א הודתה בכנות שיש מצבים לא נעימים שבהם היא משקרת, מעידה דווקא על כך ש-א.א דיברה בכנות גם בעת חקירתה הנגדית" (פסקה 267 להכרעת הדין). בית המשפט המחוזי זיכה אמנם את המערער מחלק מהמעשים שיוחסו לו בעניינה של א' א' (החדרת אצבעות לאיבר מינה וביצוע מעשה מגונה ומעשה סדום, מעשים שפורטו בסעיפים 6-7 לאישום הרביעי), אולם הבהיר שהדבר נובע מכך שמעשים אלה לא הוזכרו על-ידה בעדותה במשפט. לבסוף, בית המשפט המחוזי קיבל גם את גרסתה של ח' ג' נוכח התרשמותו מהתמודדותה על דוכן העדים עם שאלות ההגנה, ודחה את טענת ההגנה לפיה יש בעובדה ש-ח' ג' לוקה במחלת סכיזופרניה כדי לפגום באמינותה.

25. לעומת זאת, באשר למתלוננת י' א' – ובניגוד להתרשמותו מאחיותיה – קבע בית המשפט המחוזי כי גרסתה אינה אמינה דיה כדי להרשיע את המערער בעבירות שיוחסו לו בעניינה, במסגרת האישום הראשון. בהקשר זה, בית המשפט המחוזי קבע כי י' א' לא ידעה לספר על הפעם הראשונה שבה המערער נגע בה, או כמה פעמים התרחשו המעשים, וכי עדותה ניתנה באופן כללי בלבד. בית המשפט המחוזי הוסיף והצביע על כך שבגרסתה התגלו סתירות רבות. בנוסף, נקבע כי גרסתה של י' א' לגבי

המעשים המיוחסים לאחיו של המערער אינה מהימנה גם היא, בין היתר לנוכח סתירות מהותיות שעלו מדבריה ובשים לב לכך שהודתה כי שיקרה ובדחה פרטים בחקירה במשטרה.

26. לסיכום, המערער זוכה מהעבירות שיוחסו לו באישום הראשון המתייחס למתלוננת 'א', וכן זוכה מסעיפים 6-7 לאישום הרביעי המתייחס ל-'א'. לעומת זאת, הוא הורשע בשאר העבירות שיוחסו לו במסגרת האישום הרביעי ובכלל העבירות שיוחסו לו במסגרת האישומים השלישי והחמישי.

27. להשלמת התמונה יצוין כי אחיו של המערער זוכה מהעבירות שיוחסו לו כלפי שתי המתלוננות בעניינו, 'א' ו-'א' ג'. באשר ל-'א', בית המשפט המחוזי קבע, כאמור, כי לא ניתן לתת אמון מספק בעדותה לצורך הרשעה על-פיה. באשר ל-'א' ג', נקבע כי היא לא שללה בעדותה את האפשרות שהמעשים שביצע האח לא נשאו אופי מיני. האח זוכה אפוא מכל האישומים כלפיו.

28. בהמשך להרשעתו, נדרש בית המשפט המחוזי לגזירת עונשו של המערער. בבואו לעשות כן הצביע בית המשפט המחוזי על כך שהמערער אובחן, כשהיה צעיר מאוד, כבעל "פיגור סביבתי", אולם הוסיף כי כיום המערער אינו מאובחן כבעל פיגור שכלי. בית המשפט המחוזי ציין עוד כי הגם שלמערער נתונים דלים ויכולות מילוליות נמוכות, לא ניתן לקבוע שאינו יכול להבין כי הדברים שביצע אסורים.

29. בבואו לקבוע את מתחמי הענישה ביחס לכל אישום, עמד בית המשפט המחוזי על החומרה היתרה שנודעת לביצוע עבירות מין במשפחה ועל הצורך להחמיר בענישה בגינן. באופן ספציפי, באשר לאישום השלישי נקבע כי המערער ביצע את המעשים מספר רב של פעמים במשך שבע שנים, לעתים תוך שימוש בכוח, במקומות שונים, תוך ניצול העובדה ש-'א' ג' נמצאת תחת השגחתו. לפיכך נקבעו מתחמי הענישה כדלקמן: בגין אישום השלישי – בין 12 ל-18 שנות מאסר בפועל; בגין האישום הרביעי – בין שנתיים לשבע שנות מאסר בפועל; ובגין האישום החמישי – בין שנה לחמש שנות מאסר בפועל.

30. באשר לגזירת העונש הראוי בתוך המתחמים שנקבעו, התחשב בית המשפט המחוזי בכך שלמערער הרשעה קודמת בעבירת מין שביצע בילדה כבת ארבע וחצי, וכן בהערכת מסוכנותו המינית שנקבעה כבינונית-גבוהה. בית המשפט המחוזי קבע עוד כי

מחלת האפילפסיה שבה לוקה המערער אינה שיקול משמעותי שיש בו כדי להקל את העונש נוכח חומרת מעשיו. לפיכך, קבע בית המשפט המחוזי כי בגין העבירות באישום השלישי ירצה המערער 14 שנות מאסר בפועל; בגין העבירות באישום הרביעי הוא ירצה ארבע שנות מאסר בפועל; ובגין העבירות באישום החמישי הוא ירצה שנתיים מאסר בפועל. בית המשפט המחוזי קבע כי העונשים יהיו מצטברים, כך שבסיכומו של דבר גזר בית המשפט המחוזי על המערער, כמתואר לעיל, עונש של 20 שנות מאסר בפועל, בניכוי ימי מעצרו. בנוסף לכך, בית המשפט המחוזי השית על המערער שלוש שנות מאסר על תנאי, כשהתנאי הוא שלא יעבור עבירת מין מסוג פשע במשך שלוש שנים לאחר תום ריצוי עונשו.

הטענות בערעור

31. בעיקרו של דבר, הערעור שבפנינו כלל טענות בשלושה מישורים: באשר לממצאים העובדתיים של בית המשפט המחוזי וקביעות המהימנות שלו; באשר לתוצאה המשפטית של אי-מתן אישורו של היועץ המשפטי לממשלה להעמדה לדין של המערער בעבירות שאותן ביצע בעודו קטין; ובאשר לעונש.

32. הטענות בעניין הממצאים העובדתיים – המערער טוען כי המתלוננות טפלו עליו אשמות שווא. לשיטתו, מקורה של העלילה השקרית נגדו במערכת היחסים הקשה בתוך המשפחה, ובאופן ספציפי ביחסים בין האם לבנותיה. המערער סבור כי התלונות באו לעולם מתוך מטרה לזכות בחמלה ותשומת לב של האם או כדי לתקן משברים שהתגלעו בין המתלוננות לבין אמן.

33. באות-כוחו של המערער מציינות כי הן מודעות לקושי הבסיסי בערעור המכוון כנגד ממצאי מהימנות, אך מוסיפות כי זהו המקרה המתאים להתערב בהם בהתחשב בעובדה שעדויותיהן של המתלוננות, כך נטען, מעוררות מכלול של קשיים. על-פי הטענה, אין מדובר אך בתלונות שהוגשו במאוחר ושלא היו מדויקות בפרטיהן. בהקשר זה מצביעות באות-כוחו של המערער על כך שהמתלוננות היו מטופלות בשלבים שונים על-ידי גורמי רווחה, ואף נשלחו למסגרות בתנאי פנימייה, אך למרות זאת הן מעולם לא העלו בפני האנשים שטיפלו בהן תלונות כנגד המערער. בנוסף לכך באות-כוחו של המערער מציינות כי סמיכות המועדים של הגשת התלוננות והדמיון ביניהן מעלים שאלות לגבי מהימנותן. תמיהות נוספות שמעלות באות-כוחו של המערער נוגעות לכך שלאורך שנים רבות אף אחד מבני המשפחה לא הבחין בעבירות המין הקשות, וכל זאת בנסיבות של תנאי מגורים בדירה צפופה וקטנה יחסית.

34. באות-כוחו של המערער מוסיפות וטוענות כי כדי שניתן יהיה להרשיע את המערער באישום שנסב על עניינה של א' ג' היה על בית המשפט המחוזי להצביע על חיזוק לעדותה (בהפניה לסעיף 354(א1) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין)). לטענתן, לא ניתנה לכך התייחסות מספקת בהכרעת הדין של בית המשפט המחוזי.

35. במישור הקונקרטי, באות-כוחו של המערער מצביעות על סתירות ופערים בגרסאות שהציגו המתלוננות. כך למשל, ביחס לעדותה של א' ג', מעלות באות-כוחו של המערער תמיהות באשר לכך שהמערער הורשע בביצוע מעשה סדום בילדה בגיל חמש מבלי שתהא עדות גופנית לכך ב"זמן אמת". בנוסף, נטען כי א' ג' לא ציינה בתלונתה הראשונית במשטרה כי סבותיה ראו את מעשי המערער בתלונתה הראשונית במשטרה, אך בתלונתה השנייה ציינה כן, וזאת לאחר שהן נפטרו ולא יכלו לאשר את הדברים. עוד מציינות באות-כוחו של המערער כי בגרסתה של א' ג' התגלו סתירות רבות. במסגרת כך, נטען כי בעוד ש-א' ג' טענה בתלונתה הראשונה בשנת 2000 כי המערער ביצע בה מעשה סדום פעם אחת בלבד, בתלונותיה המאוחרות היא סיפרה שהדבר אירע פעמיים. כמו כן, נטען כי בהודעות שונות שמסרה א' ג' לאורך השנים יש חוסר עקביות ביחס לשאלה מתי הופסקו מעשיו של המערער – כאשר הייתה בת 12 או בת 15.

36. באשר ל-א' א', באות-כוחו של המערער מצביעות על כך שהיא הכחישה פעמיים בעבר באופן פוזיטיבי כי המערער ביצע בה עבירות מין. לשיטת באות-כוחו של המערער אין מדובר אפוא במקרה רגיל של כבישת תלונה, אלא בהכחשה קודמת שאינה מתיישבת עם התלונה המאוחרת. עוד מוסיפות באות-כוחו של המערער כי עדותה של א' א' לוותה באמירות כלליות בלבד, וכן כללה סתירות רבות ו-"בלק-אאוטים". לדבריהן, עדותה של א' א' נמסרה כך שהתובעת הקריאה לעדה את הודעותיה שנמסרו במשטרה והיא רק נדרשה לאשר שהן נכונות. בנוסף, כחלק מקו הטיעון הכללי של ההגנה, טוענות באות-כוחו של המערער כי א' א' הגישה את התלונות נגדו רק משום שרצתה לפייס את אמה, אשר כעסה עליה כאשר גילתה שהיא מקיימת יחסי מין עם בן-זוגה. עוד מציינות באות-כוחו של המערער כי א' א' הודתה כי היא מחלצת את עצמה ממצבים לא נעימים באמצעות שקרים, ותוהות על כך שלא רק שבית המשפט המחוזי לא זקף את אמירה זו לרעתה אלא אף ראה בה עדות לכנותה.

37. לבסוף, באות-כוח המערער מצביעות על הדמיון הרב, המתבטא בפרטים רבים, בין תלונתה של ח' ג' לבין תלונתה של א' ג', בין היתר מהיבט העיתוי. לכך מתווספת, כך נטען, היסטוריה של תלונות שווא מצד ח' ג', וכן מחלת הסכיזופרניה שבה היא לוקה ומונעת ממנה להבחין בין מציאות לדמיון.

38. לגבי עדותו של המערער טוענות באות-כוחו כי הסתירות בה הן שוליות מאוד, במיוחד בשים לב לחלוף הזמן, וזאת על אחת כמה וכמה כאשר מביאים בחשבון את הפערים והסתירות הרבות בעדויותיהן של המתלוננות. בנוסף, הן טוענות כי אין להסיק מסקנות מהעובדה שהמערער בכה והשפיל מבט במהלך הדיונים על מהימנותו. כמו כן, טוענות באות-כוחו של המערער כי בית המשפט המחוזי קבע כי המערער אינו מהימן בהתעלם מהליקויים שמהם הוא סובל, וביניהם מחלת אפילפסיה, הפרעות אישיות, בעיות קוגניטיביות ופיגור סביבתי. באות-כוחו טוענות כי בניגוד לניסיונה של התביעה לשוות למערער תדמית של עבריין מתוחכם, מדובר באיש דל.

39. הטענות בעניין אי-קבלת אישורו של היועץ המשפטי לממשלה להגשת כתב האישום – במישור זה נטען כי המשפט התנהל ללא התייחסות ברורה למועדים שבהם בוצעו העבירות ב-א' ג', ולכן נותר ספק סביר באשר לשאלה אלו מעשים בוצעו אחרי הגיעו של המערער לגיל בגרות. לטענת באות-כוחו של המערער ספק זה צריך להוביל לתוצאה של זיכוי מלא מכל מהעבירות המיוחסות למערער כלפי א' ג' באישום השלישי.

40. הטענות בעניין גזר הדין – באשר לעונש נטען כי בית המשפט המחוזי שגה בקביעת מתחמי הענישה, וכן בקביעת העונש בתוך המתחמים. בהקשר זה, נטען גם כי יש להקל עם המערער הסובל מתחלואים רבים, ביניהם מחלת אפילפסיה, אשר החמירה מאז החל לרצות את מאסרו, וכן נוכח נתוניו הדלים ונסיבות חייו שאף הן קשות.

41. מנגד, המדינה טוענת כי יש לדחות את הערעור על הכרעת הדין ועל גזר הדין גם יחד.

42. ראשית, המדינה סבורה כי יש לדחות את הטענות הנוגעות לממצאי המהימנות של בית המשפט המחוזי, במיוחד בשים לב לכך שהן מתייחסות לעדויות בנוגע לעבירות מין במשפחה. בהקשר זה, מצביע בא-כוח המדינה על כך שבית המשפט המחוזי בחן את העדויות בקפידה, ואף נמנע מהרשעה גורפת על-פי כתב האישום. לגבי

הסתירות בעדויותיהן של המתלוננות סומכת המדינה את ידיה על הכלל שלפיו אין לפסול את עדותן של מתלוננות בעבירות מין רק בשל סתירות ואי-דיוקים, ועל אחת כמה וכמה בשים לב לחלוף הזמן. המדינה אף מצביעה על כך שהמתלוננות לא ביקשו להציג מציאות חד-ממדית, תוך הפניה לכך שהן ראו במערער דוד "טוב". אמירות אלה, בחלקן לא נוחות מבחינת המתלוננות, מעידות – כך נטען – על כנותן. עוד מוסיפה המדינה כי טבעי שיהיו סתירות אחדות בעדויותיהן של המתלוננות בשים לב לגילן הצעיר בזמן ביצוע העבירות, אשר מנע מהן להבין את פשר הדברים. המדינה מוסיפה כי בית המשפט המחוזי התייחס במפורש לחיזוקים בחומר הראיות לעדותה של א' ג', בניגוד לנטען בערעור. בנוסף, המדינה טוענת כי כבישת עדויותיהן של מתלוננות בעבירות מין לתקופה ארוכה היא תופעה מוכרת היטב, ואין בה בהכרח כדי לפגום במהימנותן. לעומת זאת, המדינה טוענת כי מהימנותו של המערער מוטלת בספק בשים לב לסתירות בעדותו לגבי העיסוי שהעניקו לו האחייניות, וכן נוכח הכחשתו כי שהה לבד עם המתלוננות.

43. שנית, המדינה סבורה כי בחינת העדויות מאפשרת להבחין בין מעשים שבוצעו בתקופה שבה המערער היה קטין לבין מעשים שבוצעו כשכבר היה בגיר. לטענת המדינה, המערער ביצע ב-א' ג', לאחר שבגר, מעשים מגונים, מעשי אינוס ומעשה סדום. המדינה טוענת כי אמנם כתב האישום אינו מציין תאריכים ספציפיים למעשים המיניים שביצע המערער ב-א' ג', אולם לדבריה מעשיו פורטו בעדותה באופן שמאפשר עיגון שלהם על ציר הזמן נוכח התייחסותה של א' ג' לגילה במועד ביצוע המעשים. בין היתר, המדינה מצביעה על חלקים מעדותה של א' ג' שמהם עולה כי המערער ביצע בה חדירה וגינאלית ואנאלית לאחר הגיעו לגיל בגרות (בהפניה לפרוטוקול הדיון בבית המשפט המחוזי מיום 18.10.2012, בעמ' 25).

44. לבסוף, המדינה סבורה כי חרף הזיכוי ה"טכני" של המערער מן העבירות שבוצעו בעת שהיה קטין, עונש המאסר שהושת עליו צריך להישאר על כנו בשים לב לעבירות הרבות והחמורות שביצע. לטענת בא-כוח המדינה, השארת גזר הדין על כנו מקבלת משנה תוקף נוכח הממצאים של הערכת המסוכנות המינית של המערער שנקבעה כגבוהה ובשים לב לעברו הפלילי בעבירות מין.

דיון והכרעה

45. לאחר שבחנתי את הדברים אני סבורה כי יש מקום לדחות את מרבית הטענות בערעור, אך לקבל אותו בחלקו, כך שהמערער יזוכה מן העבירות שבוצעו בתקופה

שבה היה קטין. בהמשך לכך, יש להפחית מעונשו כך שעונש המאסר בפועל שהושת עליו יעמוד על 16 שנים בניכוי ימי מעצרו.

הנרעור על הממצאים העובדתיים וקביעות המהימנות

46. בעיקרו של דבר, לא מצאתי עילה להתערב בממצאים העובדתיים המנומקים היטב של בית המשפט המחוזי, אשר סמך את פסק דינו על עדויותיהן של שלוש המתלוננות שבהן נתן אמון. כידוע, לא בנקל תתערב ערכאת ערעור בממצאי מהימנות ובקביעות עובדתיות של הערכאה הדיונית, אשר התרשמה במישרין מהעדים שבאו בפניה (ראו: ע"פ 377/62 לוי נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד יז 1065, 1074-1073 (1963); ע"פ 2485/00 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 918, 924 (2001) (להלן: ע"פ 2485/00); ע"פ 5633/12 נוימן נ' מדינת ישראל, פסקה 23 לפסק דינו של השופט א' שהם (10.7.2013)). הטענות שהעלו באות-כוחו של המערער היו מבוססות במידה רבה על השערות באשר להתנהגות "סבירה". להשערות אלה אין בסיס, ועל אחת כמה וכמה בשים לב לרקע האישי והמשפחתי הקשה שבו גדלו המתלוננות.

47. כפי שאף צוין על-ידי באות-כוחו של המערער, בית משפט זה הכיר בעבר בכך שעדויות אמת של קורבנות של עבירות מין עשויות לכלול סתירות ואי-דיוקים (ראו למשל: ע"פ 5795/14 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 19 (3.9.2015)), וכי תלונות בתחום זה עשויות להיות מוגשות לאחר שנכבשו לאורך תקופה ארוכה מבלי שהדבר ייחשב כפגם במהימנותן (ראו והשוו: ע"פ 5612/92 מדינת ישראל נ' בארי, פ"ד מח(1) 302, 363-361 (1993); ע"פ 10189/02 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד ס(2) 559, 572 (2005); ע"פ 9478/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (4.9.2014) (להלן: ע"פ 9478/11)). יחד עם זאת, כאמור, נטען כי המקרה הנוכחי הוא לכאורה בעל מאפיינים ייחודיים. לשיטת באות-כוחו של המערער, אין מדובר בכבישת תלונה "רגילה" של מתלוננת אחת כלפי גורם אחד אלא במצב שבו ארבע מתלוננות לא דיווחו על כך לאיש – אפילו לא האחת לרעותה.

48. דא עקא, בחינת הטענה לעומקה מלמדת כי לא מדובר במקרה ייחודי. למעשה, טענות המערער אינן אלא ניסיון לערער, ולו בעקיפין, על ההלכות שנקבעו ביחס לממצאי מהימנות בתחום של עבירות מין במשפחה. מי שמתקשה לפתוח את סגור לבבו על רקע פגיעה מינית עשוי שלא לעשות כן לאורך תקופה, גם אם במהלכה פגש אנשים רבים, ובהם אנשי צוות חינוכי וטיפול. כמו כן, חסמים הניצבים בפני מתלונן בודד כבואו לדווח על מעשים מיניים שנעשו בו עומדים בעינם גם כאשר מדובר בכמה

מתלוננים. ניסיון החיים אף מלמד כי בתחום של פגיעות מיניות קורבנות רבים חשים לבד בעולם, ובפועל אינם משתפים בפגיעה אף אנשים קרובים להם (ראו עוד: ע"פ 2485/00, בעמ' 925; ע"פ 9563/11 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (4.9.2014) (להלן: ע"פ 9563/11); ע"פ 9478/11, בפסקה 7).

49. הדברים הם בבחינת קל וחומר כאשר בוחנים את נסיבות חייהן של המתלוננות, שגדלו במשפחה מרובת קשיים ובתנאים של הזנחה רגשית, ואף היו צעירות מאוד בעת שבוצעו בהן העבירות. עובדת היותן של המתלוננות מטופלות על-ידי גורמי רווחה אינה בהכרח הקשר המזמין שיתוף בקשיים שפקדו אותן, אלא אך ביטוי למציאות חייהן הכאוטית. לא למותר לחזור ולהזכיר גם את החוויה המוקדמת של א' ג' בהקשר להגשת התלונה הראשונה בשנת 2000. באותה עת, גם כאשר היא אזרה עוז להגיש תלונה – זו נסגרה בסופו של דבר, כשברקע הדברים נמצאת העובדה שאיש מבני המשפחה לא האמין לה. בכך יש כדי ללמד על הקושי שהיה טבוע בהגשת התלונות. יש להוסיף, כי במציאות חייהן של המתלוננות דווקא התמשכותה של הפגיעה בהן לאורך שנים העצימה את הקושי להגיש תלונה, שהרי מבחינתן היה זה "עולם כמנהגו נוהג".

50. עיון מעמיק בהכרעת הדין מעלה כי בית המשפט המחוזי בחן בקפדנות את גרסתן של המתלוננות לאורם של העקרונות שזכרו לעיל. על הקפדנות והזהירות שאפיינו את הכרעת הדין של בית המשפט המחוזי ניתן ללמוד אף מהעובדה שהמערער זוכה מחלק מהעבירות שיוחסו לו, כמו גם מכך שאחיו של המערער זוכה באופן מלא מהאישומים נגדו.

51. כבואו לבחון את עדויות המתלוננות, נדרש בית המשפט המחוזי גם לטענות ההגנה בדבר פגמים שהתגלו בהן. אכן, בחלק מעדויותיהן של המתלוננות התגלו סתירות ואי-דיוקים. כאלה היו פני הדברים, למשל, ביחס לעדותה של א' ג'. אולם, כפי שקבע בית המשפט המחוזי, "העובדה שיש בעדותה של א.ג. אי אלו סתירות, אינה מהותית. מדובר בתיאור אותנטי ומפורט עד מאוד של דברים, שילדה צעירה בשנים, נפגעת עבירות מין קשות, אינה יכולה או אינה חפצה לזכור, במרחק של שנים רבות מקרות האירועים" (פסקה 263 להכרעת הדין). יתרה מכך, אל מול הסתירות בעדותה של א' ג', ניצבת הגרסה העקבית והמפורטת שמסרה בבית המשפט המחוזי. בית המשפט המחוזי קבע בעניין זה כך: "לאורך כל עדותה, א.ג. הייתה מאוד בטוחה בתלונתה ולא היססה לחזור ולתאר שוב ושוב את המעשים המיניים הקשים שבוצעו בה, כולל הדגמה ביוזמתה של האקטיים המיניים באמצעות ידיה [...] כמו כן, לא רק

שא.ג לא הסתירה את חוסר התנגדותה למעשי נאשם 1 [המערער – ד' ב' א'], אלא אף העי[ד]ה שלא אחת היא נהנתה מהם [...] גם דברים אלה מחזקים את ההתרשמות, שאין א.ג. בודה מליבה את הדברים, אלא מתארת מבנה מורכב של רגשות" (פסקה 257 להכרעת הדין).

52. באותו אופן אני סבורה כי יש לדחות את הטענה שהתמקדה בהעדרו של דיווח על פגיעה גופנית ב-א' ג' כתוצאה ממעשה הסדום שעליו העידה. כבר נקבע כי ייתכנו הסברים שונים להיעדרם של סימני חדירה (ראו: ע"פ 1523/05 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 80 לפסק דינה של השופטת ע' אדבל (2.3.2006)). בהקשר זה יוער כי א' ג' תיארה בחקירתה במשטרה את הכאב העז שהיה כרוך במעשה הסדום שביצע בה המערער, ואף בימים שלאחר מכן: "כאב לי בצורה שאי אפשר לתאר אני גם בכיתי אחרי זה... לא יכולתי לשבת אחרי זה... אבל לא בכיתי בקול 'בכיתי בפנים' בשקט" (ת/50, בעמ' 6, שורות 6-8). לאחר מכן חזרה א' ג' על הדברים במסגרת עדותה בבית המשפט המחוזי (פרוטוקול הדיון בבית המשפט המחוזי מיום 18.10.2012, בעמ' 44). האמור לעיל נאמר בחזקת למעלה מן הצורך – גרסתה של א' ג' הוכרה כמהימנה על-ידי בית המשפט המחוזי ולא מצאתי עילה להתערב גם בקביעה זו.

53. לא ראיתי ממש גם בטענות שהופנו כנגד עדויותיהן של א' א' ושל ח' ג'. קביעותיו של בית המשפט המחוזי ביחס למהימנותן של עדויות אלה מקובלת עליי. בכלל זה, לא ראיתי כי יש בעובדה ש-א' א' הכחישה בעבר את המעשים – הן בחקירתה על-ידי חוקרת הילדים והן בחקירתה במשטרה – כדי לגרוע ממהימנותה. בית המשפט המחוזי נדרש לסוגיה זו בפסק דינו ולא מצאתי מקום לשנות מקביעותיו. הוא הדין בטענות לגבי מתכונת החקירה של א' א'. אף בעניין זה בית המשפט המחוזי ששמע את העדות היה בעמדה המתאימה להתרשם ממהימנותה של א' א', ולא לנו להתערב אף בכך.

54. יש לדחות אף את טענות המערער ביחס למניע הזר להגשת התלונה, על רקע היחסים הרעועים שבין האם לבנותיה. אכן, ניתן ללמוד מהעדויות ומהראיות שהובאו בפסק דינו של בית המשפט המחוזי כי מערכת היחסים ששררה במשפחה לא הייתה מהמשופרות, בלשון המעטה. עם זאת, הטענה כי מערכת היחסים בין האם למתלוננות היא העומדת בבסיס הגשת התלוננות לא חרגה מגדר של ספקולציה, ולא הובא לה ביסוס של ממש.

55. כפי שצוין, טענה נוספת שהעלו באות-כוחו של המערער נגעה לכך שבית המשפט המחוזי הסתמך על אי-דיוקים "מועטים וזניחים" שעלו מעדותו של המערער (פסקה 136 לנימוקי הערעור). אין בידי לקבל גם טענה זו. אכן, הסתירות שנפלו בעדותו של המערער לא היו בסוגיות מהותיות. אולם, בית המשפט המחוזי קבע, כמתואר לעיל, כי המערער התחמק ממתן תשובות ענייניות לשאלות שהוצגו לו והתנער מהמעשים מכול וכול. בקביעה זו לא מצאתי להתערב. אף אני התרשמתי מעיון בפרוטוקולים כי המערער מיהר להכחיש בחקירתו הנגדית כל קשר למעשים המיוחסים לו, אפילו עובדות שלא היו קשורות במישרין למחלוקת ועלו מן העדויות. לאחר שעומת עם מידע סותר חזר בו מההכחשה הגורפת. כך אירע, למשל, ביחס לשאלה האם נהג לזמזם שיר מסוים (פרוטוקול הדיון בבית המשפט המחוזי מיום 11.4.2013, בעמ' 331-330) ולשאלה האם המתלוננות נהגו לישון על מיטות או על מזרונים (פרוטוקול הדיון בבית המשפט המחוזי מיום 11.4.2013, בעמ' 312). יש לראות אפוא את אי-הדיוקים שעליהם הצביע בית המשפט המחוזי כחלק מהתנהלותו הכוללת של המערער, אשר ניסה בכל מאודו להרחיק עצמו מהאירועים שתוארו בעדויות המתלוננות.

56. לבסוף, לא מצאתי ממש בטענה כי לא נמצא חיזוק לעדותה של א' ג', כנדרש בסעיף 354(א) לחוק העונשין. בניגוד לנטען, בהכרעת הדין ניתן למצוא מספר התייחסויות לכך שבית המשפט המחוזי מצא חיזוק לעדותה של א' ג' בעדותן של המתלוננות האחרות שנמצאו מהימנות (ראו למשל פסקאות 240 ו-288 להכרעת הדין). אין בעובדה שחלק מהתלוננות הוגשו לאחר התלונה של א' ג' כדי לגרוע מהאפשרות לראות בהן חיזוק לעדות.

ההשלכות של אי-קבלת אישורו של היועץ המשפטי לממשלה להגשת כתב האישום

57. הגיעה אפוא העת לדון בפגם שנפל בתהליך הגשתו של כתב האישום – אי-קבלת אישורו של היועץ המשפטי לממשלה לגבי העבירות שביצע המערער בעוד שהיה קטין. חשוב להבהיר כי אישור כאמור נדרש אך ביחס לעבירות המפורטות באישום השלישי שנסב על עניינה של א' ג' משום שהוא האישום היחיד שמתייחס לתקופה הרלוונטית. מדובר בעניין מהותי ביותר, בהתחשב בחומרתו היתרה של האישום האמור.

58. למעשה, בין הצדדים אין מחלוקת כי המחדל הנוגע לאי-קבלת האישור צריך להוביל לזיכויו של המערער מהעבירות שביצע בעת שהיה קטין. המחלוקת נוגעת אפוא אך ליישומו של עיקרון זה בנסיבות העניין, דהיינו האם יש מקום לזכות את המערער

מכל העבירות שיוחסו לו באישום השלישי, כטענת המערער, או שמא לזכותו רק מחלקן, כטענת המדינה.

59. לאחר שבחנתי את הדברים הגעתי למסקנה כי אין מקום לזיכוי מלא של המערער מהמעשים שיוחסו לו בגדרו של האישום השלישי, מאחר שלפחות חלק מהם מעוגנים בתקופה המאוחרת למועדים שבהם היה קטין. הלכה למעשה, השתכנעתי כי יש בסיס להרשעתו של המערער במספר עבירות של אינוס ובמעשה סדום שבוצעו ב-א' ג' לאחר חודש נובמבר 1988 – המועד שבו המערער הפך לבגיר. עיון מדוקדק בעדותה של א' ג', שהתקבלה כמהימנה בבית המשפט המחוזי, מאפשר לקבוע כי ביצועם של המעשים האמורים אכן אירע בתקופה זו, בהתייחס לדברי א' ג' שמיקמו את העבירות שבוצעו בה לפי גילה באותה עת. כך, א' ג' ציינה בעדותה כי לאחר שמלאו לה 8 שנים (אם כי אינה זוכרת במדויק באיזה גיל) המערער החדיר לגופה את איבר מינו "מאחורה ומקדימה" (פרוטוקול הדיון בבית המשפט המחוזי מיום 18.10.2012, בעמ' 25, שורות 16-10; בעמ' 28, שורות 19-26; בעמ' 29, שורה 1). אף לפי ההנחה המקלה ביותר עם המערער, דהיינו שהמעשים בוצעו בעת ש-א' ג' הייתה בת 8, בתקופה זו הוא כבר חצה את סף הבגירות (כאשר מלאו ל-א' ג' 8 שנים, בחודש מרץ 1989, היה המערער כבן 18 וחצי שנים). בצד זאת, בשלב הנוכחי ומבלי שהוצגו ל-א' ג' שאלות מפורשות בעניין – לפי רף ההוכחה הנדרש בהליך הפלילי – אין אפשרות לקבוע כי המעשים המגונים שיוחסו למערער במסגרת האישום השלישי בוצעו ב-א' ג' גם כאשר המערער היה בגיר (ובעניין זה אינני מקבלת את טענות המדינה). כפי שכבר הוסבר, השאלה האם המעשים בוצעו כאשר המערער היה בגיר לא עמדה במרכז הדיון בבית המשפט המחוזי, ומכאן שגם לא הייתה לכך התייחסות נרחבת בעדותה של א' ג'.

60. התוצאה היא כי באשר לאישום השלישי המערער מזוכה מכלל העבירות שבוצעו בעת שהיה קטין, קרי עד ליום 1.11.1988. ההרשעה נותרת על כנה ככל שהיא מתייחסת לתקופה שתחילתה בראשית חודש נובמבר 1988, ביחס למספר עבירות אינוס ולמעשה סדום, כמתואר לעיל. לנוכח שינויים שחלו בסעיפי החוק הרלוונטיים, יודגש כי ביחס לעבירות שבוצעו עד ליום 10.8.1990 הכוונה למעשי אינוס לפי סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין ולמעשה סדום לפי סעיף 347(ב) בנסיונות סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין, ואילו ביחס לעבירות שבוצעו לאחר יום 10.8.1990 הכוונה לעבירות מין במשפחה (אינוס) לפי סעיף 351(א) בנסיונות סעיף 345(א)(1) לחוק העונשין ולעבירות מין במשפחה (מעשה סדום) לפי סעיף 351(א) בנסיונות סעיף 347(ב) ו-345(א)(1) לחוק העונשין. המערער מזוכה מעבירות של מעשים מגונים ב-א' ג',

בהתחשב בכך שאין אינדיקציה ודאית לכך שמעשים אלה התקיימו במועדים שבהם היה בגיר.

הנרעור על גזר הדין

61. בשלב זה, נותרה השאלה: מה צריך להיות עונשו של המערער? מקובלת עלי נקודת המוצא שענישה בעבירות מין במשפחה אמורה להיות מחמירה, ולא כל שכן כאשר מדובר במצב של ריבוי קורבנות והתמשכות של מעשים (ראו למשל: ע"פ 5104/05 פלוני נ' מדינת ישראל (28.8.2007); ע"פ 9563/11). על כן, מלכתחילה לא הייתי סבורה שיש מקום להתערב בעונש שהשית בית המשפט המחוזי על המערער. ככלל, אין מקום לקבל את עמדת המוצא של המערער כי העונש שנגזר עליו, שאמנם אינו קל, לוקה בחומרה יתרה או חורג מרף הענישה הנהוג בגין אותן עבירות ובאותן נסיבות. כך למשל, בע"פ 7150/06 פלוני נ' מדינת ישראל (26.6.2008) נדחה ערעור שהוגש על-ידי מי שהושת עליו עונש של 12 שנות מאסר בגין עבירות מין שבוצעו באחינית אחת. כך גם בע"פ 8080/11 פלוני נ' מדינת ישראל (31.12.2013), שם נדחה ערעור שהוגש על-ידי אדם שהוטל עליו עונש של 15 שנות מאסר בגין עבירות מין שבוצעו כלפי בת משפחה אחת בלבד.

62. עם זאת, אינני סבורה שאפשר במקרה זה להימנע מהקלה מסוימת בעונשו של המערער בשים לב לזיכוי מחלק מהעבירות שבהן הורשע. הטעמים לכך הם שניים. ראשית, קשה להלום שזיכוי מעבירות מין קשות לא יהא בעל משקל כלשהו בתהליך גזירת הדין. שנית, אימוץ גישתה של המדינה היה מבטא התעלמות מתכליותיו של חוק הנוער בכל הנוגע להגנה על מי שנכשלו בביצוע עבירות בהיותם קטינים (ראו והשוו: ע"פ 4604/15 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה י' (18.11.2015); ע"פ 5559/16 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 13 (4.8.2016)). על כן, אני סבורה כי יש להפחית את עונשו של המערער בנסיבות מיוחדות אלה כך שעונש המאסר בפועל שהושת עליו יעמוד על 16 שנים בניכוי ימי מעצרו, דהיינו ארבע שנים פחות מעונש המאסר בפועל שנגזר עליו.

63. במאמר מוסגר אציין כי בפועל המערער יוצא נשכר מכך שלא נפסקו לחובתו פיצויים חרף הפגיעות הברורות במתלוננות. מאחר שלא הועלו בעניין זה טענות אין באפשרותי להידרש לדברים מעבר לכך, אלא להסתפק בהצבעה על חסר זה.

64. אני מסיימת את פסק דיני בלב כבוד. נפרסו בפנינו פרשות חיים קשות, וכך גם פגיעות קשות, וכל זאת לגבי מתלוננות שגדלו בעזובה רגשית וחומרית. עם זאת, אפשר לשאוב עידוד מסוים מכך שאזרו עוז להתלונן.

65. סוף דבר: הערעור מתקבל בחלקו. המערער יזוכה מהעבירות שביצע לפני יום 1.11.1988, לפי האישום השלישי, כמתואר לעיל בפסקה 60. כמו כן, עונש המאסר בפועל שהושת על המערער יעמוד על 16 שנות מאסר, בניכוי ימי מעצרו. שאר מרכיבי העונש יעמדו בעינם.

ש ו פ ט ת

השופטת א' חיות:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

השופט נ' סולברג:

אני מסכים.

ש ו פ ט

הוחלט כאמור בפסק דינה של השופטת ד' ברק-ארז.

ניתן היום, כ"ג בחשוון התשע"ז (24.11.2016).

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת